

De kontroversielle danske denninge fra Christian IV's tid

Af Anders Harck

I 2002 begyndte Siegs møntkatalog at medtage nogle denninge fra Christian IV's tid, som har russiske zar-navne på tekstsiden (Sieg 31 under Christian IV). Disse denninge er slået af J. Post i København og er kendetegnet ved et 'P' under hesten. Under Sieg 166 blev det yderligere nævnt, at der også fra Glückstadt findes danske denninge med zar-navne. Denne nyoptagelse af denningene er i kataloget begrundet med S. Aagaards artikel i *NNÅ* 1992-93¹, men bygger også på tidligere litteratur, primært A.S. Melnikovas værk fra 1960². En af årsagerne til, at mønterne først medtoges fra 2002 er, at Melnikovas arbejde er blevet stærkt kritiseret af G. Hatz³ og J. Sømod⁴. Optagelsen af mønterne i Siegs katalog førte igen til stærk kritik fra J. Sømod⁵, hvor kataloget nærmest betragtedes som underlødigt.

I 2005 skrev P. Larson en artikel om en denning med hidtil ukendt stempelkombination fra Kungliga Myntkabinetet, Stockholm⁶. I denne forbindelse kalder P. Larson nogle zar-denninge for danske. Endnu engang blev dette kritiseret af J. Sømod, der med baggrund i egne billeder benægtede eksistensen af mønter, der kobler Christian IV's navn med zar-navne⁷. P. Larson udgav i 2006 en bog om denninge, hvor det ved billeder af mønter fra en amerikansk privatsamling dokumenteredes, at der findes sådanne mønter⁸. Herefter må det anses for fuldt dokumenteret, at der er slået mønt med zar-navne i Danmark, og i 2017 blev der i Siegs møntkatalog medtaget et nyt nummer 166.5 under denningene fra Glückstadt. Dette katalognummer indeholder alle denninge fra Glückstadt med de forskellige zar-navne, og der vises et billede af en mønt med Michail Fjodorovitj's navn.

De afbildede mønter i Siegs katalog

Jeg har haft lejlighed til at se og fotografere de to afbildede mønter fra Siegs katalog hørende til katalognumrene 166.4 (Bruun Rasmussen 5/11-2013) og 166.5 (Emporium 12/5-2016). Mine billeder, som er taget under identiske vilkår og med samme forstørrelse, er gengivet i henholdsvis Figur 1 og Figur 2. Der er tale om to privatejede mønter, som ikke tidligere har været repræsenteret i undersøgelser. Begge mønter er af fremragende kvalitet og er således særdeles velegnede til stempelundersøgelser.

Figur 1. Konge-denning med Christian III's navn. Mønten er identisk med den i Sieg 2017 afbildede 166.4.

Figur 2. Zar-denning med Michael Fjodorovitj's navn. Mønten er identisk med den i Sieg 2017 afbildede 166.5.

En overlejring af de to mønters rytterside er vist i Figur 3, og det fremgår klart at der er tale om anvendelse af samme stempel. Hermed er der fremlagt endnu et eksempel på stempelkobling mellem en denning med dansk indskrift og en denning med et russisk zar-navn med russiske bogstaver.

Yderligere må det bemærkes, at mønten med Christian IV's navn ikke er jævnt afrundet. Der er i kanten steder, som klart markerer afskæring fra en sølvtråd, hvilket er karakteristisk for mønter fremstillet ved den russiske metode. Ser vi på Siegs afbildning af variant 166.3, som også har Christian IV's navn er afskæringen meget tydelig.

Sømods forfejlede kritikpunkter

I J. Sømods meget hårde kritik af Siegs katalog⁹ fremhæver han følgende punkter. 1. Melnikovas stempelkæder skulle være fejlagtige og vigtige mønter er i meget dårlig kvalitet. 2. Brekke og Berglund bringer ikke nyt materiale frem. 3. Aagaard viser ikke mønter, der dokumenterer fælles stempel fra zar-denninge (russisk indskrift) og konge-denninge (mønter med Christian IV's navn). 4. Mønterne med Christian IV's navn er afrundede i kanten medens mønter med zar-navne er mere kantede.

Efter P. Larsons artikel, hvor nogle zar-denninge kaldes danske, kritiserer J. Sømod igen de fremlagte stempelkæder, men han undlader dog at give en specifik omtale af den i Kungliga Myntkabinetet nyopdagede stempelkombination, som da heller ikke kobler mønter med henholdsvis Christian IV's navn og zar-navne¹⁰.

Med det nu fremlagte materiale (P. Larsons bog fra 2006 og mønterne afbilledet i Sieg) kan punkt 1 nu afvises, da der nu findes materiale i fin kvalitet. Punkt 2 kan selvfølgelig også tilbagevises, da der jo altså i mellemtiden er fremkommet nyt dokumentationsmateriale. Punkt 3 kan ligeledes tilbagevises, da der nu er vist mønter med fælles rytterside. Endelig kan det fjerde meget vage kritikpunkt også tilbagevises.

Konklusion

Efter P. Larsons fremlæggelse af billedmaterialet fra en amerikansk privatsamling i hans bog og nærværende gennemgang af billedmateriale fra Siegs katalog 2017 er alle Sømods ankepunkter blevet behandlet og grundigt tilbagevist. Kritikken af Siegs katalog bør derfor ikke tages alvorligt, da afbildningerne i udgaven fra 2017 fuldt dokumenterer stempelkoblinger mellem denninge med Christian IV's navn og denninge med zar-navn.

Figur 3. De to dennings forsider lagt over hinanden.

- 1 Aagaard, S.: Vedrørende dansk efterligning og forfalskning af russiske kopeker 1619-30(?). *Nordisk Numismatisk Årsskrift* 1992-93, s. 104-115.
- 2 Melnikova, A.S.: *Rusko-datskie monety XVII veka v sobranii Gosudarstvennogo. Istoriceskogo Muzeja. Ezegodnik Gosudarstvennogo Istoriceskogo Muzeja*. 1960. s. 90-105; Melnikova, A.S.: Dennings in the History of Russian Danish Relations. *Nordisk Numismatisk Årsskrift* 1989-90, s. 166-181; Brekke, B.F. og Berglund, A.: Danish Dennings (imitations of Russian kopecks, ca. 1619), *Journal of the Russian Numismatic Society*, nr. 11, 1983.
- 3 Hatz, G.: Denninge. *Zeitschrift für Ostforschung*, XI. Hæfte 1, 1962, s. 1-38.
- 4 Sømod, J.: Christian IV's russiske mønter. www.danskmøent.dk; Sømod, J.: Fru Melnikovas russiske mønter. www.danskmøent.dk.
- 5 Sømod, J.: Falske russiske mønter i Siegs møntkatalog. 2001. www.danskmøent.dk.
- 6 Larson, P.: Dansk denning med tidligere odokumenteret stampkombination i KMK:s samlinger. *Svensk Numismatisk Tidskrift*, 5, september, 2005.
- 7 Sømod, J.: Russiske denninge. 2005. www.danskmøent.dk.
- 8 Larson, P.: *Ryska Droppar. Den ryska myntningen 1350-1700*. Kungl. Myntkabinetet, Stockholm 2006, s. 70.
- 9 Jfr. note 5.
- 10 Jfr. note 7.